

Rīgā, 2018. gada 7. jūnijā.

FICIL nostāja attiecībā uz investīciju drošību un aizsardzību

1. Kopsavilkums

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) ir cieši sekojusi Latvijas politikas veidotāju aktivitātēm un vērtējusi to ietekmi uz investīciju vidi Latvijā, kamēr 2017. gadā bija vērojams tiešo ārvalstu investīciju pieaugums.

FICIL atzinīgi vērtē to, ka pastāvīgi tiek īstenoti pasākumi, lai nodrošinātu un turpinātu veicināt sabiedrības prasības pēc efektīvas un kvalitatīvas tiesu sistēmas darbības, tajā skaitā nodrošinātu lietu izskatīšanu saprātīgos termiņos.

Eiropas Komisijas veiktajā dalībvalstu tiesu sistēmu salīdzinošajā novērtējumā 28 Eiropas Savienības dalībvalstu vidū (*Justice Scoreboard 2017. gada ziņojums*) norādīts, ka Latvijā civillietu, komercietu un administratīvo, kā arī citu lietu kategoriju izskatīšanas ilgums pirmās instances tiesā (dienās) ir īsāks nekā vidējais lietu izskatīšanas ilgums Eiropas Savienībā.

Tāpat Latvijas komercdarbības vide ierindojas 19. vietā no 190 valstīm 2018. gada Pasaules Bankas “Doing Business” ziņojumā.¹

Vienlaikus FICIL sagaida, ka darbs pie efektivitātes uzlabošanas tiesu procesos un likumdošanas jomā tiks aktīvi turpināts. Ārvalstu investori 2017.gada *Sentiment Index*² ir norādījuši, ka vēlas redzēt lielāku progresu jautājumos, kas saistīti ar Latvijas tiesu sistēmas un uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāti. Vairāk nekā 75 % no aptaujātajiem investoriem nejūt vai jūt tikai daļējus uzlabojumus šajās jomās pagājušā gada laikā.

Šajā pozīcijas ziņojumā FICIL ir uzsvērusi dažus svarīgākos uzdevumus, kas būtu jāveic, lai turpinātu veicināt ar investīciju drošību un aizsardzību saistītu problēmu Latvijā risināšanu, it īpaši likumdošanas kvalitātes jomā. Attiecībā uz likumdošanas procesa kvalitāti, atsevišķi ir izdalīti ierosinājumi, kas ir likumdevēja un valdības kompetencē. Bez vispārējiem ierosinājumiem, šis pozīcijas ziņojums satur arī konkrētus ieteikumus nozīmīgās tiesību jomās / sektoros: komercietībās, konkurences tiesībās un būvniecības tiesībās.

¹ Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>

² Pieejams: <https://www.ficil.lv/presentations/ficil-sentiment-index-2017/>

2. Ieteikumi

2.1. Likumdošanas kvalitāte

FICIL ir novērojusi, ka pašreizējais likumdošanas process pieļauj noteiktu interešu grupu iniciatīvām kļūt par tiesību aktiem bez pienācīgas izvērtēšanas un analīzes.

FICIL uzskata, ka par vienu no prioritārajiem uzdevumiem ir jāvirza likumdošanas procesa sakārtošana likumdevēja līmenī, kas izslēgtu iespējas nodot sasteigtas un neapdomātas iniciatīvas Saeimas apstiprināšanai. Neskatoties uz FICIL nepārtrauktajiem centieniem, ir vairāki neseni piemēri likumdošanas iniciatīvām, kuras iesniegtas Saeimas izskatīšanai likumprojekta otrajā vai trešajā lasījumā, un kuras tiek pieņemtas un kļūst par likumiem. Piemēram:

a) 2016. gada 16. jūnija grozījumi likumā "Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās". Līdztekus tehniskajiem grozījumiem (Latgales speciālās ekonomiskās zonas iekļaušana) tika ieviestas nozīmīgas un iepriekš neapspriestas izmaiņas, pasliktinot situāciju uzņēmumiem, kuri saņem nekustamā īpašuma nodokļa atlaides no pašvaldībām; un

b) 2017. gada 18. maija grozījumi likumā "Par zemes privatizāciju lauku apvidos", kas ievieš papildu prasības (arī valodu zināšanu prasības) personām, kas vēlas iegūt lauksaimniecības zemi Latvijā.

Lai novērstu minēto problemātiku, nepieciešams virzīt grozījumus Saeimas kārtības rullī, cita starpā ņemot vērā zemāk sniegtos ieteikumus. Šo ieteikumu mērķis ir veicināt tādu likumdošanas praksi, kas pozitīvi ietekmē investīciju vidi Latvijā, un uzlabo tiesību aktu vispārējo kvalitāti.

2.1.1. Likumu kvalitātes uzlabošana. Valsts prezidents 2017. gada 18. augustā nosūtīja vēstuli Saeimas Juridiskajai komisijai, uzsverot nepieciešamību uzlabot likumdošanas procesu un likumu kvalitāti. FICIL stingri atbalsta ieteiktos uzlabojumus un priekšlikumus, jo tie nodrošina likumdošanas procesa pārredzamību. FICIL vēlas īpaši izcelt šādus ierosinājumus:

- a) paredzēt pienākumu visiem likumprojektu iesniedzējiem (tai skaitā Valsts prezidentam un Saeimas komisijai, ne mazāk kā 5 deputātiem) sagatavot skaidru rakstisku anotāciju katram likumprojektam;
- b) labāko praksi leģitimēšana – pienākums sagatavot rakstisku pamatojumu katram priekšlikumam, kas iesniegts pirms likumprojekta otrā vai trešā lasījuma, ieskaitot arī informāciju par konsultācijām, kas notikušas priekšlikumu sagatavošanas laikā;
- c) rakstiska ziņojuma sagatavošana par katru likumprojektu, kurā iekļaujama informācija par likumprojekta sagatavošanas gaitu, likumdošanas procesā iesniegtajiem svarīgākajiem priekšlikumiem, likuma mērķi un cita būtiska informācija;
- d) pieņemt skaidru aizliegumu iekļaut priekšlikumus, kas nav saistīti ar likumprojekta mērķi, Saeimas trešajā lasījumā.

2.1.2. Efektīva Valsts prezidenta tiesību izmantošana. Latvijas Republikas Satversme paredz Valsts prezidenta tiesības pieprasīt Saeimas pieņemtā likuma pārskatīšanu, un šādas tiesības tiek izmantotas diezgan bieži. Tomēr FICIL vēlas uzsvērt, ka likuma nosūtīšana atkārtotai izskatīšanai nozīmē cīņu

ar sasteigta un neapdomāta likumdošanas procesa sekām. Ir svarīgi saprast, ka šīs konstitucionālās tiesības vajadzētu izmantot tikai kā pēdējo instrumentu likumdevēja darba kontroles nodrošināšanai. Daudz svarīgāk ir nodrošināt visaptverošu likumprojekta pārskatīšanu likumdošanas procesā (pieprasot un pārskatot attiecīgo institūciju, ekspertu un nevalstisko organizāciju ieteikumus). Ārvalstu investori uzskata, ka šajā jomā ir turpmākās attīstības iespējas. Iepriekšējos gados FICIL ir aktīvi piedāvājusi tiesību aktus Valsts prezidenta (un Saeimas) pārskatīšanai.

- 2.1.3. Likumu atpakaļejošā spēka nepielaujamība. Iepriekšējos pozīcijas ziņojumos FICIL ir pieminējusi, ka politikas veidotājiem un likumdevējiem ir ļoti svarīgi novērtēt jebkura likuma ar atpakaļejošu spēku iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbību. Drošā un paredzamā uzņēmējdarbības vidē ir būtiski nodrošināt, lai iepriekš noslēgtie darījumi (atbilstoši noteikumiem, kas bija spēkā to noslēgšanas brīdī) netiktu uzskatīti par nelikumīgiem, kad ar laiku mainās attiecīgais tiesiskais regulējums.
- 2.1.4. Tiesiskā regulējuma paredzamība. Saistībā ar iepriekš minēto apgalvojumu ir svarīgi arī apsvērt piemērotu laika posmu un pārejas noteikumus jaunajam regulējumam, it īpaši jaunajiem nodokļiem un esošās nodokļu sistēmas izmaiņām. Ir pilnīgi nepieņemami, ja tiek pieņemti jauni nodokļu noteikumi, kas jāpieņem tieši pirms jaunā taksācijas perioda sākuma. FICIL atzīst, ka, īstenojot 2017.gada nodokļu reformu, politikas veidotāji ir apsvēruši pietiekamus pārejas periodus. Tomēr nodokļi ir tikai viena joma, kas tieši ietekmē uzņēmumu darbību Latvijā. Piemēram, 2017. gadā FICIL vērsās pie parlamentārajām grupām par grozījumiem Dzīvokļa īpašuma likumā, kuru mērķis bija mainīt nosacījumus ēkas sadalīšanai dzīvojamās telpās (dzīvokļos) un kuri būtu stājušies spēkā nekavējoties, tādējādi ietekmējot lielāko daļu būvniecības projektu.
- 2.1.5. Tiesību aktu kvalitāte. Lai arī šajā ziņā ir vērojami uzlabojumi, FICIL vēlreiz atgādina, cik svarīga likumdošanā ir precīza struktūra un definīcijas. Skaidri un saprotami likumi atstāj mazāk vietas dažādām interpretācijām un nodrošina paredzamību to piemērošanā. Būvniecības tiesību tiesiskais regulējums bieži tiek izmantots kā sliktas tiesību akta kvalitātes piemērs. Šī likuma kvalitāte ir salīdzinoši zemāka, jo tā nav saskaņota ar citiem likumiem vai reālo situāciju (piemēram, nomas līguma termiņš).
- 2.1.6. Vienota juridiskā struktūra. FICIL dalībnieki ir saskārušies ar vienota regulējuma trūkumu vairākās tiesību jomās. Piemēram, nav vienota tiesiskā regulējuma attiecībā uz morālā kaitējuma kompensāciju fiziskai personai. Katrā tiesību jomā, neatkarīgi no tā, vai tās ir civiltiesības, krimināltiesības vai administratīvās tiesības, ir atšķirīgs kaitējuma kompensācijas pieprasīšanas un apmēra noteikšanas tiesiskais regulējums un prakse. Tas rada nevienlīdzību atlīdzības par personas morālajām ciešanām apmēra noteikšanā. Galvenais princips, ko piemēro praksē: kompensācijas apmērs ir atkarīgs no institūcijas, kurai ir pienākums samaksāt kompensāciju. FICIL ir novērojusi, ka šāda pieeja noved pie negodīgiem rezultātiem. Tā vietā būtu jāņem vērā objektīvi un salīdzināmi kritēriji, kur nodarītais kaitējums kalpotu par pamatu atlīdzības apmēra noteikšanai.

- 2.1.7. Mūsdienīga tiesiskā regulējuma trūkums. FICIL neatbalsta pārāk detalizētus vai kazuistiskus likumus, tomēr ir noteiktas jomas, kurās tiesiskais regulējums ir novecojis vai neeksistē. Viena no šādām jomām ir vērtspapīrošana. 1998. gada Hipotekāro ķīlu zīmju likums ir vienīgais likums, kas regulē vērtspapīrošanu (jaunākie likuma grozījumi pieņemti 2006. gadā). Likums nav efektīvs, un vērtspapīrošana Latvijā nav populārs finanšu instruments, daļēji skaidrības trūkuma dēļ, kas novērojams mūsdienu likumos šajā jomā.
- 2.1.8. Pietiekama informācija par grozījumiem. Tiesību akti Latvijā tiek diezgan bieži grozīti, un nav viegli sekot līdzi visām izmaiņām. FICIL uzskata, ka, lai atzīmētu likuma grozījumus, būtu lietderīgi izmantot juridisku "izmaiņu reģistrēšanu", sniedzot iespēju salīdzināt un izsekot izmaiņām likuma tekstā. Tas būtu noderīgi ne tikai profesionāļiem, bet arī katram uzņēmumam, kas ir ieinteresēts likumdošanas izmaiņu veikšanā savā uzņēmējdarbības jomā. Līdzīgas iespējas ir pieejamas Igaunijā.

2.2. Tiesu sistēmas efektivitāte

Uzņēmējdarbības vidē būtiska nozīme ir tam, cik ātri var tikt panākta savu tiesību aizsardzība tiesā un FICIL ir novērojusi progresu, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Atbilstoši Tiesu administrācijas datiem, 2013. gadā civillietas vidēji izskatīja 9,2 mēnešos, bet 2017. gadā – 7,9 mēnešos, kas pārspēj vidējo rādītāju Eiropas Savienībā.

Ir veikti vairāki pasākumi tiesu sistēmas pilnveidei, tajā skaitā Tiesu teritoriālā reforma. FICIL ieskatā tā ar laiku mazinās tādus ar tiesu efektivitātes paaugstināšanu saistītus problēmjautājumus kā nevienmērīga tiesu noslodze un atšķirīgi tiesvedības ilgumi viena veida lietās.

FICIL uzskata, ka, lai turpinātu uzlabot tiesu sistēmas efektivitāti, darbībai ir jābūt vērstai vismaz piecos virzienos: tiesu pieejamības turpmākā uzlabošanā, efektīvākā tiesas procesu organizēšanā, sadarbības nodrošināšanā ar šķīrējtiesām, mediācijas procesu popularizēšanā un atbalstā un tiesnešu vispārējās darba kvalitātes uzlabošanā. Daļa no minētajiem ierosinājumiem ir Tiesu administrācijas un Tieslietu padomes, savukārt daļa Tieslietu ministrijas kompetencē.

Tiesu pieejamība

- 2.2.1. Tiesu procesu digitalizācijas turpināšana. Ir paveikts nozīmīgs darbs tiesu digitalizācijas un elektroniskās saziņas veicināšanā, un FICIL uzskata, ka uzsāktais ir jāturpina, paplašinot digitālo parakstu un video konferenču izmantošanu tiesās, lai samazinātu tiesu procesu izmaksas un palielinātu tiesvedības procesu efektivitāti. Turklāt, lai gan tiesu sēdes tiek plānotas elektroniski un ir veikti vairāki citi pasākumi tiesvedības procesu modernizēšanai, ne visi tiesību piemērotāji izpilda jaunās prasības (piemēram, netiek nodrošināta procesuālo dokumentu pieejamība pusēm elektroniski, u.tml.). FICIL uzskata, ka minētais jautājums var tikt risināts, organizējot tiesnešu un viņu personāla papildus apmācības.
- 2.2.2. Valsts nodevu limitu noteikšana. Valsts nodevas tiek uzskatītas par vienu no iemesliem, kas ierobežo tiesu pieejamību. Valsts nodevu esamība samazina arī nepamatotu prasības pieteikumu skaitu, tomēr politikas veidotājiem ir jārod pareizs līdzsvars, lai pārliecinātos, ka šādi ierobežojumi ir pamatoti. Piemēram, to, ka valsts nodevas maksimālais apmērs nav noteikts, var uzskatīt

par nepamatotu ierobežojumu tiesu pieejamībai, it īpaši liela apmēra mantiskās prasībās. Šādos gadījumos ir jānosaka valsts nodevas maksimālais apmērs. Turklāt personām, kurām nav iepriekšējas pieredzes, bieži ir sarežģīti aprēķināt tiesas nodevas. Valsts nodevu aprēķināšanas mehānika varētu tikt vienkāršota.

- 2.2.3. Pieejas judikatūrai turpmāka pilnveide. Ir veikti vairāki būtiski uzlabojumi saistībā ar strukturētu pieeju judikatūrai, tomēr ir jāturpina darbs, lai nodrošinātu tiesu lēmumu sistematizāciju, klasifikāciju un efektīvāku meklēšanu. FICIL atbalsta turpmāku tiesu prakses sistematizācijas un publicēšanas darba attīstību.
- 2.2.4. Procesuālo lēmumu publicēšana. Lielāko daļu no tiesu spriedumiem var meklēt un atrast tiešsaistē, taču ne procesuālos lēmumus. Lai nodrošinātu vienotu praksi attiecībā uz procesuālo normu piemērošanu, FICIL neredz acīmredzamus šķēršļus juridisko interesi izraisošu procesuālo lēmumu publicēšanai (piemēram, lēmumi par blakus sūdzībām, lēmumi par pagaidu noregulējumu un citiem jautājumiem). Lai aizsargātu dalībnieku identitāti, lēmumiem jābūt anonīmiem.
- 2.2.5. Pašreizējās meklēšanas efektivitātes un nepieciešamās informācijas izvēles tiesu informācijas sistēmās novērtēšana. Lai gan tiesu lēmumi ir publiski pieejami, piedāvātie meklēšanas rīki varētu būt vēl efektīvāki, lai vienkāršotu iespējas nepieciešamības gadījumā atrast piemērotu judikatūru. Judikatūras (un procesuālo lēmumu) meklēšanas rīki var tikt pārskatīti un uzlaboti.

Efektīvi tiesu procesi

- 2.2.6. Tiesu specializācija. Pašreizējā specializācijas pieredze noteiktās lietu kategorijās ir bijusi pozitīva, ja par piemēru ņem administratīvās tiesas, Jelgavas tiesu, Vidzemes priekšpilsētas tiesu, vai Latgales priekšpilsētas tiesu, kuras specializējas noteikta veida lietu skatīšanā. FICIL ieskatā, būtu jāapsver iespēja izveidot specializētās tiesas struktūrvienības komerclietām, piemēram, komerclietu palātas apgabaltiesās. FICIL arī uzskata, ka tiesību piemērotāji nostiprinās specializāciju komerclietās, kas samazinās strīdu izšķiršanas procedūru laiku, arī ja strīdus izskatīs divās instancēs.
- 2.2.7. Tiesu procesu sadalīšana (bifurkācija). FICIL ierosina nodrošināt iespēju sarežģītākos procesos sadalīt tiesas procesu divās vai vairākās daļās, tādējādi sperot būtisku soli ceļā uz īsāku un efektīvāku tiesas procesu. Procesa sadalīšana nozīmētu lietas izskatīšanu soli pa solim. Piemēram, pirmajā posmā tiesa konstatē pārkāpuma pastāvēšanu kā tādu. Tikai tad, ja pārkāpums pastāv, tiesa pievēršas nākamajam posmam, kurā tiek noteikts zaudējumu apmērs. FICIL uzskata, ka šāda pieeja būtu īpaši efektīva sarežģītās lietās saistībā ar konkurences tiesību pārkāpumiem un intelektuālā īpašuma tiesību strīdiem.

Darba kvalitātes uzlabošana

- 2.2.8. Tiesu sistēmas amatpersonu darba kvalitātes uzlabošana. Jāpievērš uzmanība tiesnešu, advokātu, notāru un tiesu izpildītāju pieņemšanas darbā un pārbaudes procedūrām. Lai uzlabotu darba kvalitāti, ir būtiski turpināt regulāras tieslietu speciālistu apmācības. Nozīmīga tiesu sistēmas problēma, kas parasti ir saistīta ar darba kvalitāti, ir tiesu autoritāte. Nepietiekami pamatoti un neveikli nolēmumi var radīt šaubas gan par darba ētiku, gan tiesu autoritāti. Tiesas

lēmumi, kā arī vispārējā atmosfēra tiesas zālē un tas, kā tiesnesis pārvalda procesu, ir viens no galvenajiem elementiem sabiedrības uztverē par tiesvedības sistēmu. Turklāt, lai nodrošinātu vienotu likumu piemērošanu, būtu jāveic regulāras diskusijas un pieredzes apmaiņa tiesību teorijā, tiesību metodoloģijā un likumu praktiskajā piemērošanā.

2.2.9. Sprieduma forma. FICIL uzskata, ka ir nepieciešams organizēt tiesnešu diskusiju par nolēmumu galvenajiem elementiem un kvalitāti. Saprotams, ka pārāk formalizēta pieeja nav atbalstāma, jo katrs gadījums ir atšķirīgs, tomēr šādas diskusijas laikā varētu noskaidrot galvenās problēmas un labākās prakses pamatnostādnes

2.2.10. Pamatnostādņu (vadlīniju) izveide un izplatīšana. Pamatnostādnes (vadlīnijas) un rokasgrāmatas ir lielisks līdzeklis, lai panāktu vienotu tiesību aktu piemērošanu iestāžu un pašvaldību līmenī. Tas arī palielina juridisko noteiktību un uzticēšanos sabiedrībā.

Sadarbība ar šķīrējtiesām

2.2.11. Šķīrējtiesu tiesiskā regulējuma uzlabošana. FICIL novērtē to darbu, kas ir veikts alternatīvo strīdu risināšanas jomā, pastiprinot uzraudzību pār šķīrējtiesām. Tomēr tiesu procesi, tostarp šķīrējtiesu procesi, kļūst arvien sarežģītāki, un tiesiskais regulējums šajā jomā varētu tikt pārskatīts un uzlabots. Piemēram, Latvijas šķīrējtiesā var iesniegt tikai rakstiskus pierādījumus, lai gan ir skaidrs, ka liecinieku liecībām var būt nozīmīga loma tiesas procesā. Viens no veidiem, kā risināt šo jautājumu, ir sadarbība ar valsts tiesām, lai uzlabotu šķīrējtiesas procesa kvalitāti un celtu šķīrējtiesu autoritāti.

2.2.12. Sadarbība starp tiesām. Pašreizējais tiesiskais regulējums neparedz pietiekamas tiesības šķīrējtiesām attiecībā uz pierādījumu iegūšanu, un tas ir jāuzlabo. Uzticamības trūkuma šķīrējtiesām pamatā ir arī fakts, ka valsts un pašvaldību iestādēm ir aizliegts vienoties par strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā.

2.2.13. UNCITRAL šķīrējtiesas noteikumu piemērošana. Iepriekš ir tikuši sniegti priekšlikumi par UNCITRAL šķīrējtiesu noteikumu piemērošanu, taču tie nav bijuši veiksmīgi. Šos noteikumus var izmantot, lai pilnībā aizstātu vietējos likumus, kas regulē šķīrējtiesas procesu, tādējādi palielinot šķīrējtiesas efektivitāti un uzticamību tai. UNCITRAL noteikumus labi zina investori visā pasaulē, un to piemērošana var palielināt komfortu un uzticību Latvijas šķīrējtiesu sistēmai.

2.3. Komerctiesību jautājumi

Zemāk sniegti specifiski ieteikumi komerctiesību jautājumos, uz kuriem norādījuši FICIL biedri. FICIL ieteikumus par komerctiesību jautājumiem var iedalīt trīs grupās atkarībā no problēmas veida, kuru tie tiecas risināt: (i) tiesiskā regulējuma trūkums; (ii) nepietiekams, novecojis vai citādi neefektīvs tiesiskais regulējums, kas kavē turpmāku attīstību; (iii) tiesiskais regulējums, kura praktiskā īstenošana rada problēmas.

Tiesiskā regulējuma trūkums

2.3.1. Tiesiskā regulējuma ieviešana, lai atvieglotu izslēdzošo ieskaitu. Vairāki finanšu instrumenti nav pietiekami regulēti. Viena no šādām jomām ir izslēdzošais ieskaits attiecībā uz atvasinātajiem finanšu instrumentiem.

Kredītiestāžu likuma regulējums ir attiecināms tikai uz bankām, tādējādi minētajai situācijai nav skaidra regulējuma attiecībā uz citām juridiskām un fiziskām personām. Kas attiecas uz izslēdzošo ieskaitu, ir vairākas pieejas, kā var atrisināt radušos problēmu: Finanšu instrumentu tirgus likuma un / vai Maksātspējas likuma papildināšana ar nepieciešamo regulējumu vai speciāla likuma pieņemšana, kas regulētu izslēdzošo ieskaitu.

Neefektīvs tiesiskais regulējums

- 2.3.2. Elastīgs tiesiskais regulējums attiecībā uz sabiedrību ar ierobežotu atbildību kapitāla daļām. FICIL piedāvā izstrādāt elastīgākus Komerclikuma noteikumus, kas būtu piemērojami sabiedrību ar ierobežotu atbildību kapitāla daļām (piemēram, kapitāla daļu kategorijas). Likums ir jāatjauno, lai radītu vairāk iespēju izmantot sabiedrības ar ierobežotu atbildību formu holdinga sabiedrību vai īpašam nolūkam dibinātu sabiedrību darbībai (attiecībā uz projektu finansējumu vai investīcijām).
- 2.3.3. Likumu atjaunošana attiecībā uz sākotnējo publisko piedāvājumu (IPO) un biržu. Latvijas uzņēmumi nelabprāt piesaista finansējumu, piedāvājot savas akcijas publiskā apgrozībā, un pēdējos gados to ir veikuši tikai daži uzņēmumi. FICIL uzskata, ka, lai veicinātu pozitīvu tendenci, ir svarīgi ieguldīt darbu arī pašreizējā tiesiskajā regulējumā, lai tas kļūtu skaidrs, saprotams un piemērojams, kā arī veicināt izpratni un informēt uzņēmumus par to, kas ir nepieciešams, lai izlaistu akcijas publiskā apgrozībā.
- 2.3.4. Hipotekāro ķīlu zīmju tiesiskā regulējuma uzlabošana. Ar aktīviem nodrošinātās obligācijas nav pienācīgi regulētas. Hipotekāro ķīlu zīmju likums tika pieņemts 1998. gadā. Šis likums ir jāpārskata vai jāaizstāj, lai tas atbilstu pašreizējai situācijai un būtu saderīgs ar citiem attiecīgajiem likumiem, efektīvai piemērošanai.

Tiesiskais regulējums, kas rada problēmas praksē

- 2.3.5. Aizliegums finansēt akciju iegādi. Komerclikums aizliedz akciju sabiedrībai izsniegt aizdevumus vai citādi tieši vai netieši finansēt trešās personas šīs sabiedrības akciju iegādei. Šis aizliegums tieši neattiecas uz sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, tomēr vairākas tiesas ir interpretējušas šo aizliegumu un piemērojušas to arī sabiedrībām ar ierobežotu atbildību. Lai novērstu turpmākas neskaidrības, FICIL ierosina grozīt Komerclikumu, skaidri norādot, ka šis aizliegums neattiecas uz sabiedrībām ar ierobežotu atbildību. Šāds ierosinājums atbilst pašreizējā regulējuma mērķim un ES tiesību aktiem. Turklāt FICIL uzskata, ka minētais aizliegums būtu jāpiemēro tikai publiskajām akciju sabiedrībām, kuru akcijas tirgo regulētā tirgū.
- 2.3.6. Akcijas kā komercķīlas priekšmets. FICIL vēlas pievērst uzmanību problemātiskajai situācijai saistībā ar komercķīlām uz akciju sabiedrību akcijām. Kad uzņēmums tiek finansēts, akciju ieķīlāšanu izmanto diezgan bieži. Tomēr šādas ķīlas realizācija, kad rodas problēmas ar saistību izpildi, ir sarežģīta vairāku iemeslu dēļ. Tas it īpaši attiecas uz akciju sabiedrībām, kuru akcijas netiek tirgotas publiski, jo gandrīz nav iespējams noskaidrot, kas ir šo akciju īpašnieki. FICIL iesaka pārskatīt juridiskās prasības un meklēt veidus, kā uzlabot šo situāciju.

2.4. Konkurences tiesību jautājumi

2.4.1. Grozījumi Konkurences likumā. Publisko personu radītie konkurences kropļojumi, šķiet, ir vispārēja uzņēmējdarbības vides problēma, kas grauj konkurences neitralitātes principu. Konkurences likumam ir sagatavoti grozījumi, kas ļauj Konkurences padomei rīkoties pret publisko personu konkurences pārkāpumiem, taču ilgu diskusiju un koordinācijas procesa dēļ šie grozījumi joprojām atrodas Ministru kabinetā. Galvenais pārkāpums, ko ar šiem grozījumiem ir paredzēts risināt, ir privātā sektora uzņēmumu diskriminācija, ko izraisa labvēlīgāku apstākļu nodrošināšana publiskām personām piederošiem uzņēmumiem. Ierosinātie grozījumi palīdzēs stiprināt divus svarīgus principus: godīgu konkurenci un labu pārvaldību. Turklāt šie grozījumi atbilst arī ESAO ieteikumiem. Pašlaik publisko personu darbību negatīvās sekas konkurences jomā jau tiek atzītas un regulētas vairākās ES dalībvalstīs, tostarp Zviedrijā, Itālijā, Somijā, Rumānijā, Slovākijā, Čehijas Republikā un Lietuvā. FICIL vēlas uzsvērt likumdošanas izmaiņu savlaicīgas pieņemšanas nozīmi. Protams, ir svarīgi apspriesties un apkopot visu ieinteresēto pušu viedokļus, tomēr to nedrīkst izmantot kā aizsegu likumdošanas procesa aizkavēšanai.

2.5. Būvniecības tiesību jautājumi

2.5.1. Būvniecības likuma grozījumu projekts ir jāpārskata, izslēdzot pasūtītāja (formālā būvniecības procesa ierosinātāja) atbildību par būvniecības speciālistu kļūdām. FICIL iesaka pārskatīt sagatavoto projektu attiecībā uz būvniecības procesa dalībnieku atbildību un meklēt citus veidus, kā uzlabot regulējumu. Ekonomikas ministrijas piedāvātais princips, kas paredz, ka būvniecības procesa ierosinātājs ir atbildīgs pret trešajām personām par citu būvniecības dalībnieku (arhitektu, inženieru, būvniecības uzņēmumu, būvniecības ekspertu utt.) kļūdām, nav pieņemams.

2.5.2. Būvniecības procesa dalībnieku individuālajai atbildībai jāpaliek spēkā. FICIL uzskata, ka jā saglabā spēkā esošais princips – ikvienam jāuzņemas atbildība par savām kļūdām, pretējā gadījumā ir skaidrs, ka investīciju apjoms Latvijas būvniecības nozarē būtiski samazināsies. Trešo personu aizsardzību, kuras cietušas no būvniecības radītajiem zaudējumiem, nevar nodrošināt, novirzot visu atbildību uz būvniecības iniciatoriem – ir jāievieš efektīvāks zaudējumu atgūšanas process. To var panākt, uzlabojot apdrošināšanas regulējumu, un/vai izveidojot ārpusstiesas strīdu izšķiršanas institūciju, kas varētu efektīvāk un ātrāk lemt par kompensācijas pieprasījumiem (līdz noteiktai summai).

2.5.3. Uzlabojumi apdrošināšanas regulējumā. FICIL ir saskārusies ar nopietnu problēmu būvniecības apdrošināšanas jomā – skaidra tiesiskā regulējuma trūkumu. Apdrošināšanas noteikumi ir jāpārskata un jāgroza, lai tie atbilstu pašreizējai situācijai un tirgus praksei un būtu saderīgi ar citiem attiecīgajiem likumiem šajā jomā, lai varētu tos efektīvi piemērot. Apdrošināšanas segums (un pieļaujамie izņēmumi) un atbildības ierobežojumi ir precīzi jādefinē.